

ทำไมเหรียญจึงมีด้านหัวและก้อยหันตรงข้ามกัน

นำเสนอเมื่อ : 31 ธ.ค. 2551

ทำไมเหรียญจึงมีด้านหัวและก้อยหันตรงข้ามกัน แต่หลังๆ มานี้เหรียญผลิตออกมาหันด้านหัว-ก้อยด้านเดียวกัน

คุณกษาปณ์ หรือเรียกกันเต็มๆว่า “เหรียญกษาปณ์” ถือกำเนิดขึ้นเมื่อ 2,700 ปีที่แล้ว เมื่อเจ้าผู้ครองแผ่นดินลิเดียที่มั่งคั่ง ประทับตราพระราชลัญจกรลงบนก้อนโลหะนาก (เงินผสมทองและทองแดง) ที่ตัดแบ่งเป็นขนาดต่างๆ ตามน้ำหนักมาตรฐานที่กำหนด(กัน)ขึ้น อีก 50 ปีต่อมา เมื่อสามารถแยกทองออกจากเงินได้ เหรียญเงินและเหรียญทองจึงถือกำเนิดขึ้น ลิเดียจึงเป็นชนชาติแรกที่ใช้เหรียญกษาปณ์ และผลิตเหรียญกษาปณ์ทองขึ้นใช้

เหรียญกษาปณ์ได้รับความนิยม แพร่หลายทั้งในประเทศลิเดียและประเทศคูća เพราะช่วยให้ชีวิตของพ่อค้าง่ายขึ้น ไม่ต้องเสียเวลาตัดและชั่งโลหะกันทุกครั้งที่ต้องลงการค้า นอกจากนี้การผลิตด้วยวิธีการง่าย ๆ นำก้อนโลหะตามน้ำหนักมาตรฐานมาวางบนแท่งเหล็กที่แกะรูปหัวสิงโต อันเป็นตราพระราชลัญจกร แล้วทุบด้วยค้อนนี้ กลายเป็นต้นแบบของการผลิตเหรียญกษาปณ์ ซึ่งตามทฤษฎีการทดลองพระราชลัญจกร คือ แบรินด์ของสินค้า ที่ทำให้ผู้ใช้(คูća)เกิดความเชื่อมั่นและการยอมรับ ผลในทางรูปธรรมคือประเทศคูćaอย่างกรีก รับมาทั้งระบบการใช้และการผลิต เหรียญกษาปณ์จึงแพร่หลายในเมืองท่ารอบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ขยายสู่ยุโรป แอฟริกาเหนือ และบางส่วนของเอเชีย ในยุคที่อาณาจักรโรมันที่เรืองอำนาจ

จากเหรียญหน้าเดียวที่ประทับตราเจ้าผู้ครองแผ่นดินของชาวลิเดีย กรีกใช้พื้นที่อีกด้านให้เป็นประโยชน์ นำรูปเทพเจ้าที่นับถือประทับลงไป เหรียญจึงมีสองด้าน “หัว - ก้อย” ซึ่งในช่วงแรกๆเหรียญกษาปณ์ของอาณาจักรโรมัน ก็มีรูปแบบเดียวกัน แต่ต่อมาภาพที่ปรากฏบนเหรียญหลากหลายมากขึ้น อาทิ สัญลักษณ์ของเมืองที่ผลิต เครื่องมือที่ใช้ พระบรมฉายาลักษณ์ของจักรพรรดิที่มีชื่อเสียง การชนะเลิศครั้งสำคัญ และพระบรมฉายาลักษณ์ของจักรพรรดิที่ยังทรงพระชนม์ (เริ่มในสมัยจูเลียส ซีซาร์) เมื่ออาณาจักรโรมันเสื่อมสลาย คริสต์ศาสนาเป็นที่นับถือแพร่หลาย เครื่องหมายทางศาสนาจึงนำมาประทับบนเหรียญกษาปณ์

ภาพและตราประทับบนเหรียญ แสดงอำนาจของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบันทึกประวัติศาสตร์โลก ฐานอำนาจที่เปลี่ยนแปลงไป ปกติแล้วภาพเหมือนที่ปรากฏบนเหรียญจะเป็นภาพของผู้ครองนคร แต่หากเมืองใดมีเจ้าครองนคร

แต่เหรียญกษาปณ์กลับปรากฏรูปอื่น แสดงว่าครุฑนั้นไม่มีอำนาจอธิปไตยในการปกครอง พุดง่ายๆ คือเป็นเมืองขึ้น และถ้าใช้สัญลักษณ์ทางศาสนาแสดงว่าช่วงเวลาในอำนาจของผู้ปกครองน้อยกว่าความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนา

และนี่คือเรื่องราวความเป็นมาของคุนษาปณ์ แต่ที่ผมว่าน่าคิดในเส้นทางชีวิตของคุนษาปณ์ คือภาวะตกรุ่น ส่วนหนึ่งเอาที่ เทรนด์ขึ้นทำเนียบของสะสม ส่วนที่ยังไข้อยู่ก็มีค่าเพียงเศษสตางค์ เส้นทางชีวิตที่ผันแปรไปของคุนษาปณ์ คือผลจากความนิยมตามเทรนด์ที่ไม่เคยเอาที่ นั่นคือเพื่อชีวิตที่ง่ายกว่าเดิมนั่นเอง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ได้มีการผลิตเหรียญกษาปณ์หมุนเวียน และเหรียญกษาปณ์ที่ระลึก รวมทั้งมีการพัฒนาจัดทำเหรียญที่ระลึก ต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน คือ

1. เหรียญกษาปณ์หมุนเวียน (Circulated coins)

เป็นเหรียญกษาปณ์ที่ไซ้หมุนเวียนกันอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน มี 8 ชนิดราคา คือ 10 บาท, 5 บาท และ 1 บาท 50 สตางค์, 25 สตางค์, 10 สตางค์, 5 สตางค์ และ 1 สตางค์ แต่ที่ไซ้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมี 5 ชนิดราคา คือ 10 บาท, 5 บาท และ 1 บาท 50 สตางค์, 25 สตางค์ ส่วนเหรียญชนิดราคา 10 สตางค์, 5 สตางค์ และ 1 สตางค์ มีไซ้ในทางบัญชีเท่านั้น

2. เหรียญกษาปณ์ที่ระลึก (Commemorative coins)

เป็นเหรียญกษาปณ์ที่ผลิตออกใช้ในวโรกาสและโอกาสที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันคือชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือเหตุการณ์ระหว่างประเทศ โดยจัดทำ 2 ประเภท คือ ชัดเงา และไม่ชัดเงา

*** ข้อแตกต่างระหว่างเหรียญกษาปณ์หมุนเวียน และเหรียญกษาปณ์ที่ระลึกก็คือการวางลวดลายด้านหน้าและด้านหลัง โคนเหรียญกษาปณ์หมุนเวียนจะวางลวดลายแบบ American Turning ซึ่งจะต้องพลิกดูลวดลายด้านหลังในแนวตั้ง สำหรับเหรียญกษาปณ์ที่ระลึกได้จัดวางลวดลายแบบ European Turning ซึ่งจะต้องพลิกในแนวนอนเพื่อดูลวดลายด้านหลัง ***

3. เหรียญที่ระลึก (Medal) เป็นเหรียญที่ผลิตขึ้นเนื่องในวโรกาสและโอกาสที่สำคัญต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างจากเหรียญกษาปณ์ที่ระลึกตรงที่จะไม่มีราคาหน้าเหรียญ เนื่องจากมีไซเงินตราจึงไม่สามารถใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย

ขอขอบคุณ สุทธิรักษ์.คอม